

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнської науково-методичної конференції,

(Шостка, 20 квітня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

М.М. Демидова, В.О. Полончук

Шосткинський інститут Сумського державного університету

вул. Гагаріна 1, м. Шостка, 41100

keu@ishostka.sumdu.edu.ua

Динамічний розвиток міжнародної економіки другої половини ХХ століття призвів до поглиблення глобалізації економіки, міжнародного поділу праці, лібералізації торгівлі і фінансової сфери, збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій. Нині формуються нові конкурентні умови діяльності суб'єктів господарювання, що об'єктивно впливають на всі рівні та сфери їхньої взаємодії з навколишнім середовищем, а також розвиваються нові форми забезпечення конкурентоспроможності міжнародної економічної системи. Проблеми формування конкурентних стратегій міжнародних фірм і забезпечення національної конкурентоспроможності перебувають у центрі уваги урядів різних країн світу. Складні зміни в світовій економічній системі безпосередньо стосуються і України, яка прагне утвердитись на світовій арені як високорозвинена держава.

Під час інтеграції держави в систему світогосподарських зв'язків перед нею постає проблема суперечності між необхідністю, з одного боку, інтегруватись у світову економіку, а з другого – забезпечити гармонійний розвиток національної економіки, захист національних економічних інтересів, внутрішнього ринку і вітчизняного виробника.

Ключовою умовою досягнення стратегічних цілей, зміцнення політичної та економічної ролі України у світовому співтоваристві є забезпечення невідпинного зростання її конкурентоспроможності. У сучасному світі, який стрімко глобалізується, здатність швидко адаптуватися до міжнародної конкуренції стає найважливішою умовою успішного і сталого розвитку кожної держави.

Отже, в умовах загострення глобальної конкуренції, наростання стратегічних викликів суспільству та економіці України зростає також необхідність продовжити дослідження національної конкурентоспроможності, не тільки беручи до уваги чинники та ознаки, але й розглядаючи конкурентоспроможність як процес, що відбувається під впливом цілої сукупності факторів, які постійно розвиваються та змінюються. Усе це і визначило вибір теми.

Трансформаційний період української економіки триває вже понад десятиліття, проте все ще не розв'язано низки проблем, які було визначено ще на початку реформ. Перш за все, це формування конкурентного середовища в Україні, інтеграція у світову економіку та підвищення добробуту населення. Практика ринкових реформ свідчить, що більшість вітчизняних суб'єктів виявились неготовими до міжнародних форм і методів конкурентної боротьби, яка в останні роки ще більше загострилася. І як наслідок – різке послаблення конкурентних позицій України на міжнародному ринку. Питома вага вітчизняного експорту у світовому становить близько 0,2% з переважанням товарів із низькою доданою вартістю. Розв'язання усіх цих проблем можливе за однієї умови – підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Проте місця, які посідає Україна в рейтингах всесвітньо відомих міжнародних організацій, таких як Всесвітній Економічний Форум (ВЕФ), Світовий банк та інші, свідчать, що вагомих зрушень у цій сфері за останні роки не відбулося. У цьому контексті проблема діагностики, прогнозування, формування конкурентоспроможності національної економіки, факторів, які на неї впливають, стає необхідністю. Одним із

показників за яким визначається рівень конкурентоспроможності країни є індекс глобальної конкурентоспроможності.

Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму створений як результат аналізу і порівняння конкурентоспроможності країн світу і складається з більш ніж 100 змінних, що згруповані у 12 контрольних показників («Інституції», «Інфраструктура», «Макроекономічне середовище», «Охорона здоров'я та початкова освіта», «Вища освіта і професійна підготовка», «Ефективність ринку товарів», «Ефективність ринку праці», «Розвиток фінансового ринку», «Технологічна готовність», «Розмір ринку», «Відповідність бізнесу сучасним вимогам» та «Інноваційний потенціал») за 3 основними групами субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення». Він розраховується з 1995 року. У 2016 році до рейтингу входило 138 країн світу. Конкурентною перевагою вважається фактор, за яким країна посідає 50-те місце і вище у рейтингу.

Всесвітній економічний форум щорічно публікує рейтинг глобальної конкурентоспроможності країн, за яким можна визначити місце України в сучасному глобальному економічному просторі.

За весь час обчислення Індексу глобальної конкурентоспроможності за актуальною методологією – з 2006 року – Україна фактично не змінює свої позиції, а її індекс коливається від 3,9 до 4,1. Для порівняння: Грузія відтоді покращила свою оцінку з 3,7 до 4,4 бала, а її позиція в рейтингу зміцнилася з 87-ї до 66-ї сходинки.

Позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності ВЕФ за останні роки представлена на рисунку 1.

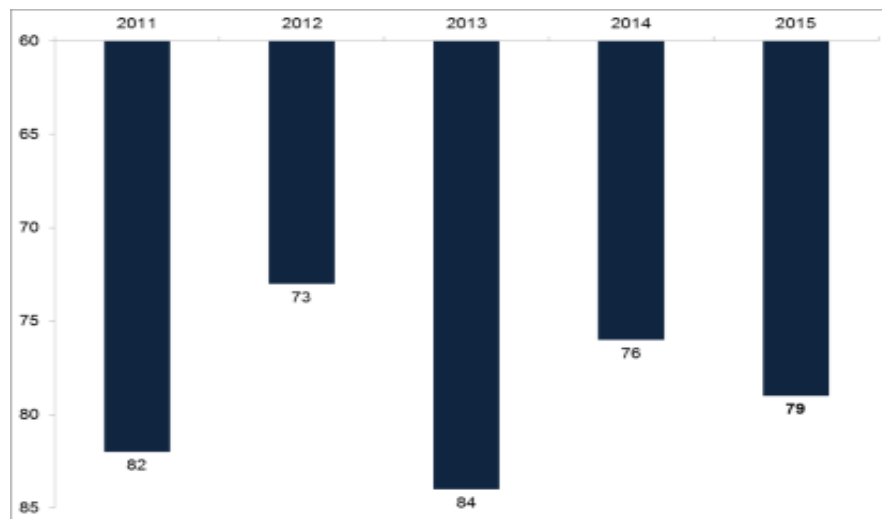

Рисунок 1 – Позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності ВЕФ

Як бачимо, рейтинг України є нестабільним і дуже низьким. Так, у 2016 році Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік 6 позицій. Україна знаходиться між Намібією та Грецією. Причому показник конкурентоспроможності України також знизився: з 4,03 до 4,0.

Україна погіршила свої позиції у 7 з 12 основних показників. Найбільше нами втрачено за показниками, що характеризують складові макроекономічного середовища, ефективності ринку праці та ринку товарів і послуг, розвиток фінансового ринку країни, ефективність антимонопольної політики. Також низькі оцінки за показниками, що стосуються прямих іноземних інвестицій. За деякими позиціями країна «очолює» списки з кінця, зокрема, за міцністю банків, за регулюванням фондових бірж, за інфляційними змінами, за якістю доріг.

З іншого боку, Україна має конкурентні переваги за складовими ефективності вищої освіти та професійної підготовки (34 місце в світі за рейтингом 2015 року), 14-е місце за рівнем охоплення вищою освітою, 45 місце за рівнем якості та охоплення початковою освітою (33-е), на 47 місці в світі за практикою наймання і звільнення. Ці фактори є конкурентною перевагою України в світі

За результатами 2015 року Україна має декілька конкурентних переваг за інноваціями. Україна посіла 29 місце у рейтингу за наявністю наукових та інженерних кадрів, 43 – за якістю науково-дослідних закладів та 50 – за кількістю патентів на винаходи. Очевидно, що інновації є потенціалом для зростання економіки. Задля цього необхідні зусилля держави і бізнесу: збільшити державні закупівлі високотехнологічної продукції (наразі Україна знаходиться на 98у місці) та вдосконалити співпрацю університетів і бізнесу у науці та інноваціях (74-е місце).

Проаналізувавши звіти Всесвітнього економічного форуму, який досліджує конкурентоспроможність економіки країн, можна зробити певні висновки.

По-перше, рівень конкурентоспроможності України на сучасному етапі є дуже низьким. Не зважаючи на значний природний, інтелектуальний та інноваційний потенціали, Україна не використовує свої конкурентні переваги у зв'язку з відсутністю належної структури та технологічною відсталістю виробництва, низькою якістю державних інституцій та високим рівнем корупції тощо.

По-друге, бюрократизація та корумпованість сфери економічного регулювання, незахищеність базових громадянських та економічних інтересів суб'єктів господарювання практично зводять нанівець можливість створення конкурентного ринку в Україні. Крім того, непривабливий імідж України, який утворився у світі у зв'язку з високим рівнем корупції, злочинності, розвитком «тіньової» економіки знищує бажання підприємців організувати свою діяльність на вітчизняному ринку.

По-третє, відсутність комплексних реформ у податковій, бюджетній та судовій системі перешкоджає здійсненню активної підприємницької діяльності в Україні, стримує приплив потенційних довгострокових іноземних інвестицій. Як наслідок, економічна криза в державі поглиблюється.

За таких умов конкурентоспроможна модель економіки є безальтернативним напрямом економічної стратегії України. Для цього, перш за все, необхідно:

1. Визначити сфери відповідальності державних органів влади та громадських організацій щодо забезпечення реалізації стратегії побудови конкурентоспроможної моделі економіки.

2. Забезпечити сприятливі організаційно-правові умови функціонування бізнесу, зокрема, спрощення системи реєстрації, ліцензування та звітності, розробка законодавчої бази щодо захисту прав власності інвесторів тощо.

3. Активізувати діяльність держави та підприємницьких структур щодо розвитку інфраструктури в Україні.

4. Стимулювати приплив вітчизняних та іноземних інвестицій в стратегічні для України галузі економіки.

5. Заохочувати інноваційні процеси шляхом надання безпроцентних та пільгових позик та грантів як науково-дослідницьким інститутам та організаціям, так і окремим вченим, здійснення прямого державного замовлення на інноваційну продукцію, вжиття заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації тощо.

6. Здійснення всебічного розвитку людського капіталу та підвищення фаховості трудових ресурсів.